

onde i lige så høj grad en pligt som samarbejde med det gode. Men førhen er ikke-samarbejde med fuldt overlæg kommet til udtryk i form af vold mod den, der begik ondt. Jeg bestræber mig på at vise mine landsmænd, at en voldelig form for ikke-samarbejde blot forøger det onde, og at det onde kun kan opretholdes gennem vold, mens en fjernelse af støtten til det onde kræver, at man fuldstændigt afstår fra vold. Ikkevold indebærer en frivillig underkastelse af straffen for ikke at ville samarbejde med det onde. Jeg står derfor her for med glæde at opfordre til og underkaste mig den højeste straf, der kan idømmes mig for det, der i henhold til loven er en bevidst forbrydelse, men for mig står som en borgers højeste pligt. Den eneste mulighed for Dem, de herrer dommer og retsmyndige, er enten at træde tilbage fra Deres poster og dermed tage afstand fra det onde, hvis De føler, at den lov, De er sat til at administrere, er ond, og at jeg i virkeligheden er uskyldig – eller at idømme mig den højeste straf, hvis De mener, at det system og den lov, De er sat til at administrere, er et gode for folket i dette land, og at mit virke derfor er skadeligt for det fælles bedste.

Karen Jeppe

Karen Jeppe (1876-1935) var en dansk missionær og nødhjælpsarbejder.

Hun voksede op i et lærerhjem i Gylling i Østjylland. Som sekstenårig blev Karen Jeppe kostelev på den progressive Ordrup Latin- og Realskole (det nuværende Ordrup Gymnasium).

Efter studentereksamen begyndte Karen Jeppe at studere matematik ved Københavns Universitet, men arbejdspresset på studiet betød, at hun fik, hvad vi nok i dag ville kalde stress, og efter en rekonvalescensperiode begyndte hun at undervise på sin gamle skole i Ordrup. Det var i denne periode, Karen Jeppe første gang hørte om Armenien og det forfulgte armenske folk. Under et besøg hos sine forældre hjemme i Gylling var hun i kirke hos den berømte grundtvigske præst Otto Møller, som i sin tid havde konfirmeret hende, og som hun havde et nært forhold til. Den pågældende søndag var prædikenen over lignelsen om den barmhjertige samaritaner. Det indtryk, som beretningen om det forfulgte armenske folk havde gjort, sad stadig i baghovedet, og hun vidste med ét, at hendes kald var at yde nødhjælpsarbejde for det armenske folk. Otto Møller og Jeppe's mor (og efterhånden også hendes far) gav deres velsignelse til forehavendet, og i 1903 rejste hun som repræsentant for organisationen De Danske Armeniervenner til den tyrkiske by Urfa, hvor hun blev lærer for armenske børn.

Under Første Verdenskrig iværksattes det (af

Tyrkiet aldrig anerkendte) tyrkiske folkedrab på armenierne. Det armenske folk blev næsten udryddet, og Karen Jeppe befandt sig midt i orkanens øje. Efter krigsafslutningen i 1918 kom hun hjem til Danmark, men allerede i 1921 tog hun afsted igen. Denne gang til Aleppo i Syrien, hvor tusindvis af armeniere levede som flygtninge. Her var hun udsendt for Folkeforbundet for at befri så mange som muligt af de armenske kvinder og børn, der i de år blev bortført. Det er dette arbejde, hun fortæller om i denne tale, hvor hun på vegne af Folkeforbundet takker det engelske folk for den økonomiske støtte, som en kampagne iværksat af biskoppen af London havde resulteret i.

Det fortælles om Karen Jeppe, at hun en gang til et budgetmøde ved Folkeforbundets hovedkontor i Genève har holdt forbundets korteste tale. Man ville stryge bevillingen til Karen Jeppe's arbejde med begrundelsen: "Det nytter så lidt." "Ja," svarede Karen, "det er kun et lille lys, og natten er så mørk." Herefter blev pengene bevilget

Karen Jeppe døde af malaria i Aleppo i 1935. Der er rejst en mindesten for hende i Gylling med teksten "Armeniernes Moder", og hun huskes stadig blandt armeniere.

Radiotale i BBC, 1. november 1927

Befrielsen af kristne kvinder og børn, der efter krigen holdtes i fangenskab af muhamedanerne, er et af Folkeforbundets mange foretagender.

I sammenligning med så meget andet er det kun et lille arbejde, men ikke desto mindre har det vakt stor sympati og interesse i mange lande, fremfor alt i England.

Jeg skal gennem nogle eksempler vise, hvorledes arbejdet påbegyndtes i de syriske landsdele, og under hvilke forhold folket nu lever der. I en bestemt landsby blev 7 armeniere taget til fange eller samlet op fra landevejen under deportationerne i 1915. I tiden mellem 1922 og 1926 er 6 af dem blevet befriet, hvorledes skal De nu få at høre.

Mary var henved 13 år gammel, da hun blev bragt til landsbyen af en araber, i hvis telt hun nu levede. Hun sad ved siden af sin mor, da deportationskaravanen blev angrebet af araberne. Moderen begravede hende i sandet og satte sig ovenpå hende for at skjule hende for horderne; men pigen blev opdaget. – Kvinden kæmpede til det yderste for at redde sit barn; til slut dræbte araberne hende, hvorpå de bortførte den skrækslagne pige. Hun var lige så bange for araberne, hendes moders morder, som for hans kone, der optændt af jalousi over for sin rival befalede hende at udføre det hårdeste arbejde. I endeløse timer måtte hun vandre barfodet i ørkenen og samle tidsler til brændsel, som hun derefter slæbte hjem til teltet, eller hun måtte bære vand fra fjerntliggende kilder. Det ene år forløb efter det andet uden håb om frelse. Hun var levende begravet i en utilgængelig ørken, fjernet fra al civilisation. Et var hun taknemmelig for: Hun havde ingen børn.

Andre tilfangetagne armeniere var kommet til landsbyen på samme tid som hun, nemlig 2 kvinder, 3 drenge og en lille pige. Tid efter anden talte de lidt sammen; men det var der ikke megen trøst eller opmuntring ved. Ingen af dem øjnede nogen udvej, og de frygtede for at blive set for meget sammen, så meget mere som en af drengene var blevet en ægte muhamedaner, der udspejdede de andre og gjorde dem livet endnu mere uudholdeligt. En dag kom det så til et frygteligt optrin. Forræderen havde angivet Vagob, en af de andre drenge, for at være en hemmelig kristen. Araberne styrtede sig over ham, slog ham med tunge stokke, og til sidst sårede de ham med knive, til han lå som død på jorden. Næste morgen var han borte. Ingen kunne forstå, hvad der var blevet af ham. Til sidst troede de, at et vildt dyr havde sønderrevet ham. De vidste ikke, at en araber fra nabolandsbyen ved nattetid havde fundet den sårede dreng, løftet ham op på sin kamel og bragt ham til den nærmeste by, Hossidge, og at han af en mand i denne by var bleven rundelig belønnet, fordi han havde bragt drengen med. Heller ikke faldt det dem ind, at Vagob var bleven sendt i en kærre til Aleppo og der taget under behandling af en dygtig læge, til hans sår var fuldstændig helbredede.

Få uger efter at disse begivenheder havde fundet sted, passerede en kærre nabolandsbyen, hvor den havde det uheld at gå i stykker. Det var en begivenhed, der ikke skete hver dag, og som alle mændene og størsteparten af kvinderne gik hen for at se på. Imens de opholdt sig der, vandrede en af kvinderne fra vognen over til Marys landsby. Hun traf hende ved vandet, bragte bud og bekræftede rigtigheden af det ved at fremvise Vagobs kniv. Den næste morgen var kærren forsvundet, og Mary, den lille pige

og en af drengene var også forsvundet. Men den arabiske kvinde havde en meget fin, ny klædning, som blev beundret og misundt af alle og enhver. Flugten vakte stor harme i landsbyen og mest hos dem, der havde haft den lille pige. Hun var nu 12 år gammel, netop gammel nok til at blive solgt til giftermål. Det var et virkeligt økonomisk tab.

Asnif, den ene af de tiloversblevne kvinder, blev nu strengt bevogtet. Hun var adskillige år ældre end Mary og havde før krigen været gift med en armenier. Han måtte sikkert være død nu. Han havde været soldat i den tyrkiske hær, og araberne havde fortalt hende, at tyrkerne havde dræbt alle deres armenske soldater. Men hun kunne ikke glemme ham, og hun havde aldrig elsket arabereren, som havde tvunget hende til at gifte sig med ham, næppe nok elskede hun sit arabiske barn. I hvert fald var han nu syv år gammel og ikke mere afhængig af hende, derfor ville hun flygte, såfremt hun fandt en udvej til at gøre det. Men måner forløb, og alle glemte begivenheden.

En dag, da Asnif gik på marken og samlede brænde, så hun en arabisk kvinde komme hen imod sig. Da hun passerede hende, fik hun en seddel stukket i hånden.

Asnif rev sedlen op og blev dybt grebet ved at holde et billede af sin armenske husbond i hånden. Det var ikke mere nogen ung mand, som da han for ti år siden forlod hende, men ældre og forgræmmet. Der var også et brev fra ham: "Min elskede hustru", begyndte det. Asnif stod længe og betragtede de tydelige spor af tårer, der dog snart udviskedes af hendes egne. Endelig fik hun det læst og forstod, at han var kommet for at bringe hende hjem. Hvorledes han ville komme, vidste hun ikke, men hun opsendte inderlige bønner for, at det måtte lykkes.

Tre uger efter så hun atter den arabiske kvinde kom-

me hen imod sig. ”Søg efter brændsel i morgen bag højene, og kommer der en rytter til syne, så lad knippet falde!”

Næste dag var hun på pletten, og det var ikke nødvendigt at sige, at hun skulle tabe sit knippe, thi det faldt simpelthen ned fra hendes ryg, da hun så en araber til hest vise sig i nogen afstand. Hun så ikke op, men gav sig ivrigt i færd med at samle brændsel, alt imens hun hørte hesten nærme sig, indtil det øjeblik, da den stemme, som hun elskede over alt i verden, blødt kaldte hende ved navn. I næste øjeblik omslyngede et par stærke arme hende, hun blev løftet op på hesten, der næsten fløj gennem dalen til den ventende kærre.

Det var alt sammen et formeligt under. Et under var det, hvorledes hendes mand, der stod på listen sammen med de andre armenske soldater, der skulle skydes, var faldet om ved et ubetydeligt skudsår og var blevet dækket af de døde legemer, hvorledes han var blevet overrasket ved at modtage et brev med et stort fremmed stempel på – Folkeforbundets – som meddelte ham fra Aleppo, at hun var i live, og hvorledes han endelig, hjulpet af dets agenter, havde fundet hende.

I landsbyen var de lige ved at gå fra forstanden. Hvad var det for noget mærkeligt noget, at næsten alle de armenere, som nu havde boet hos dem så længe, således forsvandt? Det var ganske sikkert hemmelige agenter, der var på spil! Forræderen sagde, at han ville drage ud, finde dem alle og føre dem tilbage, så de kunne få deres straf-

Han gik til Hossidge, hvor han sikkert ville finde deres spor. Og det gjorde han virkelig. Til sidst mødte han armenske kvinder og drenge, der var løbet bort fra andre landsbyer, og som var hjulpet dertil af en mand. Til denne mand gik han, udgav sig for at være en armensk dreng, der

gerne ville bort fra araberne, og snart efter fandt han sig selv i en kærre, forsynet med pas, på vej til Aleppo.

Han blev bragt til et stort hus, blev modtaget, ført til protokols, kom i bad, blev klædt i rent tøj, fotografere, sendt til læge for at undersøges og endelig til slut udspurgt, om han kunne huske nogle af sine pårørende. Han gennemgik hele processen, undrende sig over, hvad alt dette vel kunne føre til.

Imidlertid talte han med de andre drenge og piger, som var der, spændt på at finde ud af, hvorvidt de havde set noget til flygtningene fra hans landsby. Efter megen udspørgen og forklaren fik han endelig at vide, at Mary var blevet gift med en armener, at den lille pige som ved et mirakel havde fundet sin moder, og at en af drengene havde lært et håndværk og var rejst til en anden by. Om Vagob derimod, sagde man, at han var i kolonien. ”Hvilken koloni?” spurgte han undrende. Han kom til at tænke på, at husfaderen havde sagt til ham, at han var for stor til at lære noget håndværk, men hvis han valgte at rejse til kolonien som landmand, ville de sende ham derhen.

Han kom dertil og fandt blandt andre unge armenere Vagob i færd med at dyrke sit eget stykke land, boende i sin egen hytte – med udgift til giftermål næste efterår. Inderst inde misundte han dem, men ud ad til pralede han, og snart var han midt i et stort skænderi, hvor han benyttede sig af slette talemåder, af hvilke ”kristne hunde” var et af hans høfligste udtryk. Så vendte han tilbage til araberne.

Som belønning for hans troskab foreslog araberfaderen at købe ham en pige, hvilket tilbud han modtog med begejstring. Men senere hen skiftede han sind. Hvordan det nu var eller ikke, så kunne han ikke tænke sig den forelåede pige som sin fremtidige hustru. De smukke armen-

ske piger, som han havde set i Aleppo, havde gjort for stort et indtryk på ham. Så udsatte han aftalen, og da han ikke kunne udsætte den længere, løb han sin vej.

Han fandt tilbage til de armenske landsbyer, hvor han slog sig ned blandt sine landsmænd, og hvor han fandt den armenske pige som hans hjerte sukkede efter, og snart var hans muhamedanernykker og vaner ganske forduftet.

Den sidste af de armenske kvinder i landsbyen havde også modtaget besked om, at ingen af hendes pårørende var fundet, men at hun skulle være velkommen, hvis hun valgte at komme.

Hun måtte imidlertid hellige sig sine små børn; hun blev, hvor hun var, og hun blev i sandhed som en moder for hele landsbyen, thi enhver, som var i nød, kom altid til hende for at finde råd og hjælp.

På disse og lignende måder har Folkenes Forbund frelst i alt 1400 mennesker i syrisk territorium. I slutningen af 1927 vil denne gren af arbejdet være afsluttet, fordi alle de, som har ønsket at komme bort, nu vil have haft en lejlighed dertil.

Midlerne til at udføre arbejdet er for størstedelen bevilget af Folkenes Forbund, men i de senere år tillige i stor udstrækning af det britiske folk som svar på biskoppen af Londons henstilling om at være med. Det er mig derfor en kær pligt at benytte lejligheden til at bringe så mange englændere de reddede menneskers dybtføjte tak for hjælpen.

Dietrich Bonhoeffer

Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) var en tysk præst og systematisk teolog.

Bonhoeffer var født i Breslau (det nuværende Wrocław i Polen) i en lægefamilie. Det forventedes, at han skulle følge i sin fars fodspor, men han valgte i stedet teologien. Han studerede i Tübingen, et lærdomscentrum for protestantisk teologi. Bonhoeffer tog sin embedseksamen som 24-årig, men for at blive ordineret som præst skulle man imidlertid være mindst 25, og Bonhoeffer brugte først tiden på at rejse til Barcelona, hvor han kunne blive præstevikar i den stedlige tyske kirke. Da han kom hjem, fik han ansættelse som assistent ved Det Teologiske Fakultet i Berlin, og i 1930 blev han doktor i teologi. Efter opnåelsen af doktorgraden tilbragte Bonhoeffer et år i New York, hvor han kom i den for en europæer meget eksotiske abyssinske baptistmenighed, hvilket fik stor betydning for hans teologiske horisont. Det var ikke mindst kirkens musik, de såkaldte spirituals, som gjorde varigt indtryk på Bonhoeffer.

Bonhoeffer vendte tilbage til Berlin i 1931, hvor han virkede som præst, samtidig med, at han udviklede det forfatterskab, som både omfangs- og betydningsmæssigt på trods af hans korte levetid skulle ende med at blive enormt. Hans samlede værker fylder 16 store bind.

Allerede straks efter nazisternes magtovertagelse i 1933 protesterede Bonhoeffer mod naziideologiens jødehad, og i løbet af 1930'erne var han sammen